

Література

1. Вавіна Л.В. Український дефектологічний словник / Л.В. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Засенко та ін. // за ред. В.І. Бондаря. – К.: Милосердя України, 2001. – С. 132.
2. Васильєва М.П. Деонтологічний компонент підготовки сучасного педагога в умовах вищого начального закладу / М.П. Васильєва // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. – № 2. – Дніпропетровськ, 2011. – С. 168-177.
3. Колишкін О.В. Педагогічна деонтологія вчителя-дефектолога / О.В. Колишкін // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – № 4. – Суми, 2014. – С. 429-437.
4. Кусий Ю.О. Педагогічна деонтологія / Ю.О. Кусий // Директор школи. – 1998. – № 29. – С. 7.
5. Левітан К.М. Педагогічна деонтологія / К.М. Левітан. – Екатеринбург: Ділова книга, 1999. – 269 с.
6. Пінчук Ю.В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.03 “Корекційна педагогіка” / Ю.В. Пінчук. – Київ, 2005. – 30 с.

References

1. Vavina L.V. Ukrainskyi defektolohichnyi slovnyk / L.V. Vavina, A.M. Vysotska, V.V. Zasenka ta in. // za red. V.I. Bondaria. – K.: Myloserdia Ukrainy, 2001. – S. 132.
2. Vasylieva M.P. Deontolohichnyi komponent pidhotovky suchasnoho pedahoha v umovakh vyshchoho nachalnoho zakladu / M.P. Vasylieva // Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. – № 2. – Dnipropetrovsk, 2011. – S. 168-177.
3. Kolyshkin O.V. Pedahohichna deontolohiia vchytelia-defektoloha / O.V. Kolyshkin // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. – № 4. – Sumy, 2014. – S. 429-437.
4. Kusyi Yu.O. Pedahohichna deontolohiia / Yu.O. Kusyi // Dyrektor shkoly. – 1998. – № 29. – S. 7.
5. Levitan K.M. Pedahohichna deontolohiia / K.M. Levitan. – Ekaterinburh: Dilova knyha, 1999. – 269 s.
6. Pinchuk Yu.V. Systema profesiinoi kompetentnosti vchytelia-lohopeda: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.03 “Korektsiina pedahohika” / Yu.V. Pinchuk. – Kyiv, 2005. – 30 s.

Одержано статтю: 12.06.2018

Прийнято до друку: 26.06.2018

УДК 37.011.31:371.14

DOI:10.15330/esu.13.76-82

Наталія Матвеева,

кандидат педагогічних наук, доцент,

“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (м.Івано-Франківськ, Україна)

Nataliia Matveieva,

Candidate of pedagogical sciences (PhD),

Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian national university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

nataliematveieva@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

FORMING OF THE PEDAGOGICAL MASTERNITY OF PRIMARY EDUCATION SPECIALISTS IN PROCESSES OF MASTER TRAINING

У статті порушено проблему особливостей формування складових компонентів педагогічної майстерності майбутніх учителів початкових класів Нової Української Школи; визначено основні вимоги, критерії та показники рівнів сформованості; виокремлено наявні прогалини у роботі з майбутніми фахівцями на сучасному етапі.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічні здібності, професійна етика, педагогічна культура, професіоналізм, самовдосконалення, самореалізація.

The article raised the issue features forming constituents' pedagogical skills of primary school teachers of the New Ukrainian School; the basic requirements, criteria and indicators of formation levels are defined; the existing gaps in working with future specialists at the present stage are highlighted.

The author reveals the essence of the concept of "pedagogical skill" of the teacher, while listing its various functions and constituents, on which other scientists have paid special attention. The article emphasizes that pedagogical skill is an important condition for the professional activity of the teacher, an integral part of his professionalism and pedagogical culture. Without her, no teacher can efficiently and effectively educate, educate and develop students, and to achieve the goals put forward by her and her pupils.

The author defines the main normative documents on education, which emphasize the need to revise approaches to professional training in education. A special place is given to the Concept of the New Ukrainian School, which attaches great importance to the formation of not only a student of the new millennium, but also a teacher and the very first institution. Thus, according to the conceptual provisions, the last teacher must be creative personality, ready for change, with high intelligence and morally stable, creative. This suggests the urgency of the problem of raising and developing the level of pedagogical mastery of the teacher, which should begin in the process of studying at a higher school.

In the article special attention is paid to the realities of the present, the existing level of formation of the pedagogical skill of future specialists. The author conducts an experimental study, including masters to the forms and types of work, observing, questioning, and so on. Thus, the author highlights the gaps and omissions in the formation of pedagogical skills, defines the main reasons for this, outlines ways to overcome them and the main techniques and methods for improving the efficiency of the development process of masters' pedagogical skills.

The given comparative analysis allows to define the basic constituents of pedagogical skill of future teachers which have already formed during the studies in high school. However, the author notes that this issue is particularly relevant and requires further study in order to provide the educational sector with a high professional level.

Key words: *pedagogical skill, pedagogical abilities, professional ethics, pedagogical culture, professionalism, self-perfection, self-realization.*

Постановка проблеми. Розвиток усіх сфер та галузей виробництва в Україні на сучасному етапі потребує особливо ретельного вивчення та оновлення традиційних шляхів професійної підготовки фахівців. Зрозуміло, освіта була й залишається основною у житті будь-якої людини, а, натомість, особи, що здійснює професійну діяльність. Час чітко демонструє, що фахівець нового, інформаційного ХХІ століття має бути особистістю креативною, творчою, багатого на нетрадиційні ідеї, готовою до змін та подальшого свого удосконалення. З іншого боку, відповідно до запитів ринку праці сучасним фахівцем належить бути конкурентноздатним, з високим професійним та загальним культурним рівнем, розвинутим інтелектом, уміннями та навичками прогнозування та передбачення, організації власної практичної діяльності та досягнення запланованих результатів.

Особлива увага акцентується сьогодні на підготовці педагогічних кадрів, яким належить у подальшій професійній діяльності творити людину нового тисячоліття. Так, на цьому наголошують й основні нормативні закони про освіту, як-от: Закони "Про освіту", "Про загальну середню освіту", Концепція Нової Української Школи. Відповідно до вище означених документів сучасному педагогу слід надавати якісні освітні послуги дітям шкільного віку; будувати власну практичну роботу з опорою на концептуальні положення філософії гуманізму, де особистість – найвища цінність на Землі; створювати комфортні умови навчання, виховання та розвитку усіх без

винятку школярів; формувати необхідні уміння і навички, розвивати позитивні риси та якості задля успішного навчання, виховання, самореалізації та самоствердження особистості.

Зокрема відповідно до Концепції Нової Української Школи, головна мета сучасних реформувань полягає у тому, щоб перетворити школу на навчальний заклад, який здатний підготувати нову плеяду “творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих”, здатних примножувати багатства рідного краю, створювати “потужну державу і конкурентну економіку” [2]. Задля цього у сучасному навчальному закладі повинні працювати фахівці високого гатунку, готові до самопожертви заради загальної справи, здатні по-новому діяти, творити. А, отже, питання професійної підготовки майбутніх учителів є актуальним й заслугове подальшого вивчення.

Мета статті – охарактеризувати особливості формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів початкової ланки освіти у процесі навчання у ВНЗ.

Як засвічує **аналіз актуалізованих джерел** з означеної проблеми, до питання педагогічної майстерності, формування її складових неодноразово зверталися В. Андрущенко, М. Бойченко, О.Будник, І.Данілова, Л.Загородня, І.Зязюн, В. Кремінь, О.Кіліченко, Н.Кузьміна, Н.Лисенко, В. Лутай, С.Ніколаєнко, В. Огнев'юк, О.Отич, К. Пасько, М. Михальченко, С.Тітаренко та інші. Натомість професійна підготовка фахівців у вищій школі завжди була у центрі уваги науковців: М.Вачевського, С.Гончарова, І.Каленюк, О.Кукліна, А.Маркової, А.Нісімчука, О.Пехоти, Н.Чухрай та ін.

Виклад основного матеріалу. Практика показує, що від майстерності учителя школи залежить не тільки результат його професійної діяльності, а й досягнення успіху з боку вихованця у процесі навчання, подолання життєвих ситуацій, досягнення поставлених цілей тощо. Саме тому на особливу увагу заслугове пошук нових підходів щодо формування складових педагогічної майстерності майбутніх фахівців, що по-перше дозволить ефективно працювати, а по-друге – забезпечить належне освітнє, виховне, розвивальне середовище для усіх без винятку учнів ЗОШ.

Педагогічну майстерність розглядаємо як сукупність властивостей особистості учителя, яка забезпечує високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності. Важливо, педагогічна майстерність включає низку різних показників професіоналізму педагога, які демонструють рівень його педагогічної діяльності; інтелектуальні здібності та глибинність знань, необхідних для здійснення професійної діяльності; спроможність досягати високих її результатів; володіння педагогічною технікою, методичним мистецтвом; особисті риси та якості. Наявність чи, навпаки, відсутність, належного рівня педагогічної майстерності учителя початкових класів ЗОШ свідчить про те, наскільки гуманним, “яскравим”, цікавим, творчим, чуйним, принциповим, доброзичливим є даний педагог. Доречними за такого підходу є твердження відомого педагога А.Дістервега: “Що потрібно, щоб стати майстром педагогічної праці? Звичайно, знання, але обов’язково – добра душа, чуйне серце, любов до дітей і нестримне бажання присвятити їм своє життя...”. Іншими словами, без добре розвинутого почуття відповідальності за виконання професійного обов’язку; педагогічних здібностей та професійно значущих особистісних рис та якостей; умінь і навичок оперування словом, жестами, мімікою; бажання надалі удосконалювати себе та вихованців не можна стверджувати про те, що даний педагог є майстром своєї справи.

Відомий педагог І.Зязюн стверджував, що майстерність педагога полягає у його високому рівні активності, прояві ініціативи у практичній діяльності, уміннях й навичках використання різних форм, методів та прийомів, засобів, новітніх технологій тощо. Основними її складовими, на думку вченого І.Зязюна, є гуманістична спрямованість, професійні знання, педагогічні здібності та педагогічна техніка [3].

Слід наголосити й на тому, що сутність педагогічної майстерності учителя Нової Української Школи (відповідно до ухваленої Концепції) полягає й у його педагогічній культурі, володінні організаторськими та управлінськими уміннями, навичками здійснення навчально-виховної, суспільно-корисної, громадської діяльності. Сучасний педагог повинен мати потужний творчий потенціал задля того, щоб успішно навчати, виховувати, розвивати молоде покоління; створювати комфортне середовище співпраці, товариських стосунків, взаємодопомоги, поваги один до одного. З іншого боку, педагогічна діяльність учителя повинна базуватись не лише на знаннях, отриманих у процесі навчання у ВНЗ, а й прагненні систематичного самовдосконалення; урахуванні інтересів, запитів, уподобань, рівня розвитку, здібностей кожного школяра [1, с. 6]. Практика засвідчує, показниками високого рівня педагогічної майстерності учителя ЗОШ виступають його повага до учнів, батьків, колег; науковість у професійній діяльності; педагогічна доцільність варіювання форм та методів, використання різноманітних інновацій; досягнення прогнозованих результатів тощо.

У контексті теми нашого дослідження проблема професійної підготовки магістрів як майбутніх педагогів є складним феноменом. Зрозуміло, за короткий період часу (1,5 – 2 роки) магістрам спеціальності “Початкова освіта” необхідно засвоїти ґрунтовний обсяг знань, сформувані уміння та навички, що є особливо значущими для здійснення професійної діяльності. Натомість сучасним магістрантам слід чітко усвідомити сутність педагогічної майстерності педагога-фахівця, визначити основні її структурні елементи та накреслити шляхи їх формування у процесі професійної підготовки з тим, щоб надалі здійснювати ефективну педагогічну діяльність. Це покладає на майбутніх фахівців відповідальність щодо виконання низки вимог, які дозволять ще у стінах вишу закласти стрижневі підвалини їх педагогічної майстерності. До них, зокрема, належать: опанування професійними знаннями; формування основних компетентностей (комунікативної, педагогічної, інформаційної, психологічної та інших); розвиток умінь і навичок педагогічної техніки; засвоєння та вироблення навичок дотримання норм поведінки, що відповідають вимогам педагогічного такту та етики, розвиток педагогічної культури та професійно вагомих рис та якостей (стійкі моральні норми, розвинутий інтелект, духовність, педагогічний оптимізм, віра у власні сили, емоційна стійкість, наполегливість, милосердя, повага до інших) [4, с. 167].

Реформування вищої освіти сьогодні передбачає оновлення підходів щодо надання майбутнім фахівцям необхідної інформації, забезпечення відповідного рівня оволодіння ними індивідуальним та особистісно-зорієнтованим підходом, технологією співпраці та розвивального навчання, проблемним, пошуковим, творчим підходами. Загалом основними критеріями рівня сформованості майстерності майбутніх педагогів-фахівців у процесі їх навчання у ВНЗ є: а) рівень професійних знань і якостей; б) рівень “надпрофесійних” знань та сформованих якостей; в) сформована педагогічна техніка; г) рівень сформованості позитивної “Я-концепції”; д) прагнення саморозвитку, професійного та кар’єрного зростання тощо.

Беручи до уваги те, якими є ставлення магістранта до навчання, свідомість професійного вибору, усвідомлення потреби оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками, потреба професійного зростання та підвищення рівня педагогічної майстерності; рівень якості знань, систематичність відвідування занять, відповідальність та ретельність у виконанні навчальних завдань, рівень навчальної адаптованості; активність пізнавальної діяльності, участь у науково-дослідницькій роботі вишу, гнучкість мислення та темп навчання, можна аналізувати про рівень сформованості педагогічної майстерності у сучасних магістрантів спеціальності “Початкова освіта”.

Намагаючись проаналізувати ефективність формування педагогічної майстерності майбутніх фахівців початкової освіти ми провели експериментальне дослідження на базі ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. Нами було охоплено магістрантів спеціальності “Початкова освіта” 1-го (61 особа) та 2-го року навчання (72 особи) денної форми. У процесі спостереження за магістрантами, шляхом включення їх у різні форми роботи та види діяльності ми намагалися з’ясувати рівень сформованості складових педагогічної майстерності майбутніх фахівців. Так, наше дослідження показало наступне (Див. Рис. 1.):

Рис. 1. Професійні риси та якості майбутніх фахівців

Як бачимо на Рис. 1., магістрантам здебільшого властиві усвідомленість потреби якісного навчання, набуття знань та формування вагомих умінь і навичок. Як показує практика, у більшості (68% від загальної кількості) магістранти є активними та проявляють особливу зацікавленість щодо участі у різних видах діяльності (пошуковій, науково-дослідній тощо), володіють гнучким мисленням, є креативними й творчими, проявляють старанність у підготовці до навчальних занять. Однак протилежним є показник систематичності відвідування навчальних занять (лише 25% магістрантів є постійними слухачами), що віддзеркалює успішність навчання та спроможність розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів.

Натомість у ході проведення експерименту ми спробували визначити рівні сформованості складових педагогічної майстерності майбутніх педагогів першого та другого року навчання. Нами було встановлено, що для магістрантів другого року навчання властиві упевненість у собі та власних силах, чітке усвідомлення

правильного професійного вибору, бажання надалі особистісно та професійно розвиватися. Натомість магістранти першого року навчання намагаються адаптуватися до навчання, недосконало володіють педагогічною технікою, не завжди впевнені у собі та можливості подальшої своєї реалізації (Див. Рис. 2):

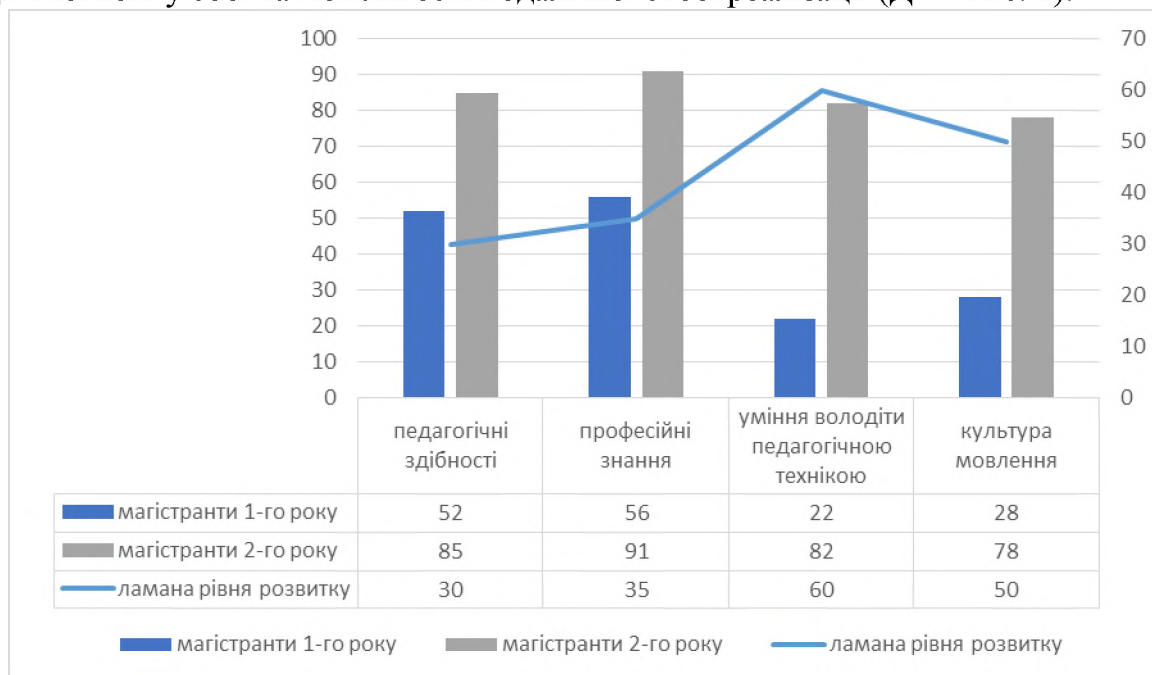

Рис. 2. Порівняльний аналіз сформованості складових педагогічної майстерності магістрантів 1-го та 2-го року навчання

У процесі роботи з майбутніми фахівцями нами було виявлено, що близько 73% магістрантів проявляють професійні інтереси, чітко усвідомлюючи потребу свого професійного та особистісного зростання, здійснення самоосвіти та самовиховання. Решта магістрантів здебільшого пасивні, не приймають участі у громадському житті студентського колективу, різноманітних видах діяльності, навчаються лише задля отримання диплому ОР-магістра. Такий підхід, як ми з'ясували, можна пояснити зневірою у можливість подальшого працевлаштування за обраною професією, упередженим ставленням до матеріального благополуччя сучасного педагога школи чи небажанням надалі здійснювати професійну діяльність.

Висновки і перспективи. На наш погляд, задля підвищення ефективності професійної підготовки педагога-майстра, слід переглянути підходи до організації навчально-виховного процесу ВНЗ, розставити пріоритети щодо професійної підготовки фахівців та визначити стрижневі цінності. Відтак слід сформулювати професійні уміння майбутніх учителів, розвинути позитивні їх риси та якості, розкрити творчий потенціал, визначити пріоритети щодо подальшого здійснення професійної діяльності. Саме тоді майбутні фахівці будуть прагнути творити разом із учнями, проявлятимуть неординарність та неповторність, красу педагогічної дії.

Література

1. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б., Вахрушева Т.Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навч. посібник. Х.: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
2. Нова Українська Школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Ел. ресурс: Ел. носії: <http://zaknppro.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczya.pdf>
3. Педагогічна майстерність: Підручник/І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос; За ред. І.А.Зязюна. 2-ге вид., доп. і переробл. К.: Вища школа, 2004. 422 с.
4. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посібн. К.: Вища школа, 2002. 215 с.
5. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

References

1. Kaidalova L., Shokina N., Vakhrusheva T. Pedagogical training master class: Textbook. Kharkov, Type of NUPh, 2009. 140 p.
2. New Ukrainian School. Conceptual ambush of reform of middle schools. <http://zakinppo.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczziya.pdf>
3. Teachers training/ I.Zyzyun, L.Kratimusenko, I.Krivonos; For ed. I.Zyazyun. 2nd view. Kiev, High School, 2004. 422 p.
4. Scherban P. Prikladna pedagogika. Kiev, High School, 2002. 215 p.
5. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

Одержано статтю: 1.08.2018

Прийнято до друку: 15.08.2018

УДК 378.14

DOI:10.15330/esu.13. 82-88

Оксана Рогульська,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет
(м. Хмельницький, Україна)

Oxana Rogulska,

Candidate of pedagogical sciences (PhD),
Associate Professor,
Khmelnitsky National University
(Khmelnitsky, Ukraine)
oxana.rogulska@gmail.com

АКТУАЛЬНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

ACTUAL METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS TRAINING

В статті обґрунтовано сучасні методологічні підходи до підготовки майбутніх учителів іноземної мови, а саме: системний, компетентісний, аксіологічний, культурологічний, діяльнісний, комунікативний, центрований на студенті, міждисциплінарний. Оскільки завдання закладів вищої освіти полягають у створенні та впровадженні нових підходів до навчання, застосування яких сприятиме якості підготовки майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності в умовах Нової української школи, в статті йдеться про необхідність перенесення уваги з процесу навчання на його результат, а відтак про доцільність запровадження актуальних сьогодні методологічних підходів до підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: методологічні підходи, підготовка майбутніх учителів іноземної мови, заклади вищої освіти.

Modern methodological approaches to future foreign language teachers training are presented and grounded in the article. They are as follows: systemic, competent, axiological, cultural, activity, communicative, student centered and interdisciplinary. It is stressed that the task of higher education institutions is to create and implement new approaches to teaching and learning, the use of which will contribute to the quality of the future foreign language teachers training for their professional activities under the conditions of the New Ukrainian School. The need to shift attention from the learning process to its outcome, and thus the expediency of introducing modern methodological approaches to the future teachers training are underlined in the article. The article deals with the concept of “learning approach”, which is interpreted as a mechanism for the realization of the learning aim by means of a particular method, and the “learning method”, which is understood as a way of carrying out the teacher and students interaction, the meaningful realization of the learning process with a view to attaining definite